

**ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАПАСУ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ (1991 – 2006 РР.)**

В статті розглядається процес змін та удосконалення підготовки офіцерів запасу для Збройних Сил держави. Висловлюються пропозиції щодо поліпшення управління підготовкою військово-медичних кадрів запасу, як складової системи військово-медичної освіти.

Ключові слова: підготовка, студент, офіцер медичної служби запасу, навчальний заклад, кафедра екстремальної та військової медицини.

З розбудовою незалежної України та створенням власних Збройних Сил система підготовки офіцерів медичної служби запасу для Української армії зазнала істотних змін. Підготовка таких фахівців повинна відповідати сучасним вимогам щодо їх використання в умовах воєнних конфліктів різної інтенсивності та різноманітних екстремальних ситуаціях. Від медичної служби вимагається високий рівень професійної підготовки усіх категорій військово-медичного персоналу. Офіцер медичної служби повинен добре розуміти принципи ведення бойових дій, глибоко знати особливості виникнення, перебігу та лікування бойової патології, знати та вміло реалізовувати головні завдання щодо організації та проведення лікувально-евакуаційних, санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів.

Метою статті є висвітлення підготовки військово-медичних кадрів запасу для Збройних Сил України, удосконалення організації навчального процесу, реформування системи підготовки офіцерів медичної служби запасу, а також розгляд можливих змін щодо удосконалення військово-медичної освіти держави.

25 березня 1992 року був прийнятий Закон України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» [1], який визначив, що навчання за програмами підготовки офіцерів запасу на військових кафедрах цивільних вузів проводиться на добровільних засадах, а роки навчання зараховуються як строкова військова служба. Зазначимо, що до прийняття Закону навчання за програмами підготовки офіцерів запасу було складовою системи підготовки медичних фахівців з вищою освітою колишнього Радянського Союзу.

Прийняття Закону призвело до того, що на військові кафедри вищих медичних навчальних закладів серед чоловіків пішли навчатися багато тих, хто не хотів потрапити до війська, зменшилось і число студентів-жінок, їх відсоток у різних навчальних закладах складав від 10 до 50 % від загальної кількості тих, хто навчається. З 1993 року у медичних вищих навчальних закладах України в робочих навчальних планах підготовки студентів медичних, стоматологічних і фармацевтичних факультетів військово-медична підготовка була віднесена до вибіркової дисципліни і була виключена з розкладу занять навчальних закладів. Заняття на військовій кафедрі проводились щосуботи та у вечірні години, щоб не зірвати проведення планових занять. Якість присутності на заняттях була не великою, адже більшість студентів працювали як молодший і середній медичний персонал у клініках та лікарнях, чергували у закладах швидкої медичної допомоги. Тому і рівень підготовки таких офіцерів медичної служби запасу був не високим.

19 серпня 1992 року була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Про реформу системи військової освіти», в якій передбачалося у 1993 році розформувати військові кафедри у Тернопільському, Чернівецькому, Донецькому та Луганському медичних інститутах. Підкреслимо, що у проекті цієї Постанови планувалося скоротити військові кафедри у восьми медичних вузах, а саме: Дніпропетровському, Донецькому, Запорізькому, Кримському (м. Сімферополь), Луганському, Тернопільському та Чернівецькому медичних інститутах і Полтавському медичному стоматологічному інституті. Однак чотири військових кафедри з цього списку продовжили своє функціонування [2]. На наш погляд, збереження чотирьох додаткових військових кафедр у медичних ВНЗ відбулося тому, що Міністром оборони України 25 липня 1992 року був виданий наказ №133 [3], в якому передбачалося скоротити лише чотири кафедри, і представники Міністерства оборони України переконали уряд щодо доцільності скорочення лише чотирьох військових кафедр, які здійснювали підготовку офіцерів медичної служби запасу. Однак серед підписів погоджень проекту Постанови був відсутній підпис Міністра охорони здоров'я Ю.П.Спіженка, хоча саме йому підпорядковувались медичні виші, у складі яких скорочувались військові кафедри.

З прийняттям Верховною Радою України 21 жовтня 1993 року змін і поправок до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» в цивільних навчальних закладах було проведено перейменування військових кафедр на кафедри військової підготовки [4]. З першого січня 1995 року усі кафедри військової підготовки перейшли на навчання студентів відповідно до нової 1994 року «Програми військової і військово-медичної підготовки офіцерів медичної служби із складу студентів медичних вузів України». Бюджетно-навчальний час для проведення занять складав 392 години для медичного і стоматологічного факультетів та 380 для фармацевтичного факультету. У новій навчальній програмі для порівняння з програмою 1989 року майже на 10 % збільшилась кількість навчальних годин.

Постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 1995 року «Про взаємодію медичних служб Збройних Сил та інших військових формувань із державною системою охорони здоров'я і про створення загальнодержавної системи екстремальної медицини» [5] передбачалося обов'язкове вивчення студентами вищих медичних, стоматологічних та фармацевтичних навчальних закладів екстремальної та військової медицини. Відповідно до спільного наказу МОЗ України та МО України від 15 грудня 1995 року «Про створення кафедр екстремальної і військової медицини» розпочалось формування кафедр екстремальної та військової медицини у всіх державних навчальних закладах [6]. Такі кафедри почали формуватися в чотирьох вищих медичних навчальних закладах (Донецькому та Луганському державних медичних університетах, Тернопільському та Чернівецькому медичних інститутах), а також в Українській фармацевтичній академії. В дев'яти вищих медичних навчальних закладах (Вінницькому, Дніпропетровському, Запорізькому, Львівському, Одеському, Харківському державних медичних університетах, Кримському державному медичному інституті, Івано-Франківській державній медичній та Українській (м. Полтава) медичній стоматологічній академіях) кафедри військової підготовки було переведено на новий штат зі зміною назви на кафедри екстремальної та військової медицини. Зі зміною назв та переходом на новий штат кафедри почали очолювати цивільні керівники, а заступниками начальників кафедр – начальниками навчальних частин були військові.

Українська військово-медична академія (УВМА) здійснювала навчання студентів Національного медичного університету (НМУ) ім. О.О.Богомольця за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу. Колективом УВМА разом з представниками кафедр військової підготовки медичних ВНЗ був підготовлений і затверджений наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства оборони України від 18 липня 1996 року «Про введення в дію Положення, навчальної програми, Типового штатного розкладу кафедр екстремальної і військової медицини та організацію їх роботи» [7].

До 1996 року на кафедрах військової підготовки медичних вишів усі викладачі були військовими (від 6 до 20 офіцерів), а з 1996 – 1997 навчального року, коли кафедри почали переходити на нові штати, військовослужбовців на кафедрах залишилось від трьох до шести чоловік. Частина офіцерів, посади яких було скорочено, звільнились з лав ЗС України та залишились працювати на кафедрах цивільними викладачами. Для викладання військових і військово-медичних дисциплін, які обіймали посади в предметно-методичних групах з військової і військово-медичної підготовки – здійснювалося за рахунок Міністерства оборони України, утримання професорсько-викладацького складу предметно-методичних груп із військово-спеціальних дисциплін і медицини катастроф здійснювалося за рахунок Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України.

Загальна кількість особового складу усіх кафедр екстремальної і військової медицини вищих медичних закладів освіти України у 1997 році нараховувала 277 осіб, з яких 79 – офіцери, при цьому лише 148 осіб утримувалося за рахунок Міністерства оборони України та 129 за рахунок Міністерства охорони здоров'я України, тоді як загальна чисельність особового складу дев'яти кафедр військової підготовки нараховувала 244 особи (усі утримувались за рахунок Міністерства оборони України), з них 120 офіцерів. Отже, зі збільшенням кафедр зменшилась кількість військовослужбовців та збільшилась кількість цивільних викладачів, які утримувались за рахунок МОЗ України.

Проведений аналіз підготовки офіцерів медичної служби та провізорів запасу свідчить, що в період 1992 – 1996 років на кафедрах військової підготовки вищих медичних навчальних закладів було підготовлено близько 28 тисяч (27980) військово-медичних фахівців запасу.

На початку другого періоду будівництва ЗС України підготовка офіцерів медичної служби запасу здійснювалась на 14 кафедрах екстремальної та військової медицини в

.....
державних вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах (ВМ(Ф)НЗ), двох кафедрах військової підготовки Сумського і Ужгородського державних університетів зі студентами медичних факультетів. УВМА здійснювала навчання студентів НМУ ім. О.О.Богомольця та Медичного інституту Української асоціації народної медицини (м. Київ). Після прийняття у червні 1999 року Верховною Радою України Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» [8], який вимагав стовідсоткового вивчення екстремальної і військової медицини студентами вищих медичних навчальних закладів, зростає чисельність студентів-медиків, що розпочали навчання за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу. Військова підготовка введена в навчальні плани підготовки лікарів та фармацевтів медичних факультетів та ВНЗ усіх форм власності як обов'язкова дисципліна.

Однією із головних умов, що сприяла поліпшенню якості підготовки офіцерів медичної служби запасу, стало підвищення рівня фахової і методичної підготовки самих викладачів. Важливе значення в підвищенні кваліфікації науково-педагогічного складу займали науково-практичні та науково-методичні конференції. До їх участі залучались керівний склад Головного військово-медичного управління ЗС України, представники медичної служби видів ЗС України, науково-педагогічні працівники УВМА та кафедр екстремальної і військової медицини вищих медичних навчальних закладів України. Так у період з 16 по 18 січня 2001 року в м. Дніпропетровську була проведена науково-практична конференція «Особливості організації навчального процесу на кафедрах екстремальної і військової медицини вищих медичних закладів освіти України. Сучасні вимоги та шляхи удосконалення підготовки офіцерів медичної служби запасу. Стан та перспективи підготовки професорсько-викладацького складу». У процесі роботи конференції були представлені результати колективної експертної оцінки, які показали, що існуюча організаційно-штатна структура кафедр екстремальної і військової медицини вищих медичних навчальних закладів України і організація їх роботи не повною мірою забезпечують ефективність методичного керівництва і належний професійний рівень у викладанні військово-спеціальних дисциплін для майбутніх офіцерів медичної служби запасу. Наступним етапом продовження цієї роботи була науково-методична конференція «Питання викладання військових і військово-спеціальних дисциплін на кафедрах екстремальної і військової медицини вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів III – IV рівнів акредитації» (м. Чернівці 29 – 30 березня 2001 року), на якій розглядалися проблеми подальшого удосконалення системи підготовки лікарів-офіцерів запасу.

19 – 20 вересня 2002 року на базі кафедри екстремальної і військової медицини Одеського державного медичного університету (ДМУ) відбулася науково-практична конференція «Методичні основи військово-медичної підготовки лікарів запасу в умовах реорганізації ЗС України. Особливості підготовки офіцерів медичної служби запасу для ВМС» [9]. На конференції розглядалися проблеми та порушувалися перспективи розвитку системи підготовки офіцерів медичної служби запасу в Україні, питання вдосконалення військово-медичної та військово-спеціальної підготовки військово-медичних фахівців запасу в умовах реорганізації ЗС України. Значну увагу було приділено підготовці офіцерів медичної служби запасу для ВМС, адже цих фахівців готували лише на двох кафедрах екстремальної і військової медицини: Одеського і Кримського ДМУ. На конференції заступником начальника УВМА з позавійськової підготовки полковником Щербаким О.І. вперше порушувалося питання про проведення розрахунків вартості підготовки офіцерів медичної служби запасу та необхідної їх кількості на воєнний час. У разі диспропорції між підготовкою та необхідною кількістю офіцерів медичної служби може виникнути принципове питання про запровадження для кожного ВМ(Ф)НЗ державного замовлення. Однак, до цього питання у нашій державі підійшли у лише 2005 році, коли помітили, що згідно з набором 2005 року до державних ВМ(Ф)НЗ за усіма напрямками і формами підготовки було зараховано 14625 осіб, з них за державним замовленням – 4334, на заочну форму підготовки (фармація) – 2064, іноземних громадян – 2265 [10].

Отже, військову підготовку повинні були проходити 10296 осіб і це тільки в державних ВМ(Ф)НЗ. Близько тисячі студентів ще проходили навчання за програмами підготовки лікарів та провізорів у приватних ВНЗ, а також державних університетах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки, які відкрили у своїх навчальних закладах медичні факультети. Студенти усіх цих ВНЗ теж вивчали медицину катастроф та військову медицину. Отже, кількість студентів, які в 2005 – 2006 навчальному році розпочали навчання за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу, складало понад 11 тисяч осіб, а це дуже багато

.....
для нашої держави [11]. Зазначимо, що офіцерів запасу за усіма військово-обліковими спеціальностями в державі щорічно випускається близько 10 тисяч.

Українська військово-медична академія є центром із створення нормативно-правової документації щодо удосконалення діяльності кафедр екстремальної і військової медицини. Більшість кафедр цього навчального закладу є опорними для кафедр екстремальної і військової медицини. У зв'язку з прийняттям урядової Постанови від 11 липня 2001 року «Про затвердження Положення про Державну службу медицини катастроф» [12] та з метою удосконалення системи підготовки офіцерів медичної служби запасу робочою групою у складі науково-педагогічних працівників профільних кафедр УВМА та провідних фахівців ГВМУ МОУ було підготовлено та підписано сумісний наказ трьох Міністрів оборони, науки і освіти та охорони здоров'я від 10 лютого 2003 року «Про удосконалення системи підготовки офіцерів медичної служби запасу» [13]. Згідно з наказом кафедри екстремальної і військової медицини вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України III – IV рівня акредитації були перейменовані на кафедри медицини катастроф та військової медицини. Наказом також було введено в дію з 1 березня 2003 року нові керівні документи з організації роботи кафедр щодо підготовки офіцерів медичної служби запасу. Відповідно до наказу було змінено основні навчальні бази кафедр екстремальної і військової медицини з цивільних на військово-медичні та запропоновано надати кафедрам медицини катастроф та військової медицини клінічно-практичну базу військових госпіталів та територіальних санітарно-епідеміологічних закладів Збройних Сил України на умовах договору. У містах, де такі військово-медичні заклади відсутні, використовувалися бази цивільних медичних закладів швидкої допомоги і територіальних центрів екстреної медичної допомоги.

Згідно з новою програмою навчальних дисциплін з військової підготовки та медицини катастроф збільшилась загальна кількість годин для медичного факультету з 392 до 536 під керівництвом викладача, для стоматологічного факультету з 392 до 474 та для фармацевтичного факультету з 380 до 536. На усіх факультетах тепер знову відводилось 144 години на навчальний збір.

Отже, для підготовки офіцерів медичної служби запасу знову збільшено кількість навчальних годин, і це в подальшому призведе до покращення знань та практичних навичок військових лікарів та провізорів запасу.

Україна визначила свої орієнтири на входження в освітній простір Європи, здійснює модернізацію освітньої роботи в контексті європейських вимог. У 2005 році наша країна приєдналася до Болонського процесу, зобов'язавшись внести відповідні зміни у національну систему освіти та приєднатися до роботи над визначенням пріоритетів у процесі створення єдиного європейського простору вищої освіти до 2010 року. Участь системи вищої освіти України в Болонських перетвореннях спрямована на її розвиток і набуття нових якісних ознак. У цьому процесі не стала винятком і військово-медична освіта, особливо її вища школа. Реалізуючи положення Болонської декларації в системі вищої освіти, у 2005–2006 навчальному році у вищих медичних навчальних закладах України запроваджений новий навчальний план підготовки лікарів на основі кредитно-модульної системи. З січня 2006 року студенти перших курсів медичних факультетів розпочали вивчення військової підготовки за кредитно-модульною формою навчання. Перші офіцери медичної служби запасу, підготовлені за цією системою, отримають дипломи в 2011 році. Зразки навчальних програм дисциплін за кредитно-модульною схемою відповідно до галузевих стандартів вищої освіти були розроблені опорними кафедрами УВМА, затверджені у Центральному методичному кабінеті з вищої медичної освіти МОЗ України та розіслані усім вищим медичним навчальним закладам України.

У 2004 – 2005 роках УВМА та усі вищі медичні навчальні заклади України пройшли ліцензування освітньої діяльності щодо підготовки студентів за програмою офіцерів медичної служби запасу. Однак наказом Міністра оборони України від 16 червня 2005 року № 339 «Про затвердження Плану заходів з оптимізації системи військової освіти» планувалося запровадження контрактної форми навчання (за кошти фізичних і юридичних осіб) за програмою підготовки офіцерів запасу для студентів ВМ(Ф)НЗ. Згідно з наказом, до першого вересня 2006 року мали бути визначені потреби ЗС України в офіцерах медичної служби запасу, перелік військово-облікових спеціальностей та оптимізація обсягів замовлення на підготовку студентів вищих медичних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу за контрактом, а також мережу кафедр медицини катастроф та військової медицини, які будуть проводити навчання.

У квітні 2006 року Верховна Рада України внесла зміни до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» [14], в якому було скасовано обов'язкове вивчення військової підготовки студентами медичних (фармацевтичних) вузів. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 липня 2006 року «Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів» [15] внесла істотні зміни в систему підготовки офіцерів медичної служби запасу. Відповідно до Постанови передбачалося скоротити 13 кафедр медицини катастроф та військової медицини, які здійснювали навчання за програмами підготовки офіцерів медичної служби запасу, а саме: до 30 жовтня 2009 року у Національному фармацевтичному університеті (м. Харків), а до 30 жовтня 2010 року в Буковинському (м. Чернівці), Донецькому, Івано-Франківському, Луганському, Кримському (м. Сімферополь) та Одеському державних медичних університетах; Вінницькому та Львівському національних медичних університетах; Дніпропетровській державній медичній академії; Українській медичній стоматологічній академії (м. Полтава); Сумському державному та Ужгородському національному університетах.

Відповідно до спільного наказу Міністра оборони України, Міністра охорони здоров'я України та Міністра освіти і науки України від 25 грудня 2006 року «Про організацію військової підготовки студентів вищих медичних закладів Міністерства охорони здоров'я України за програмою офіцерів запасу в 2006 – 2011 навчальному році» [16] підготовка офіцерів медичної служби запасу з 2006 – 2007 навчального року здійснюється тільки за плату фізичних та юридичних осіб на трьох кафедрах медицини катастроф та військової медицини у Запорізькому, Тернопільському та Харківському державних медичних університетах та в м. Києві – Українською військово-медичною академією для студентів Національного медичного університету імені О.О.Богомольця, Медичного інституту Української асоціації народної медицини, Інституту Екології та Медицини. Наказом визначені квоти для усіх навчальних закладів за спеціальностями та за кількістю військово-медичних та військово-фармацевтичних спеціалістів запасу, яких вони будуть готувати.

Скорочення кафедр медицини катастроф та військової медицини – це удар по системі військово-медичної освіти. Адже саме на цих кафедрах готувались майбутні офіцерські медичні кадри для Української військово-медичної академії – вищого навчального закладу післядипломної освіти, створеного за часів незалежності України.

З 2006 – 2007 навчального року підготовка студентів за програмами офіцерів запасу проводиться в навчальних закладах, частина з яких не мала достатньої навчально-матеріальної бази (Запорізький та Харківський ДМУ) та досвіду підготовки відповідних фахівців (Запорізький, Тернопільський та Харківський ДМУ). Зауважимо, що випускники цих ВНЗ за останні п'ять – сім років дали лише 15 % слухачів до УВМА. А починаючи з 2012 року, вони повинні будуть забезпечити УВМА на 100 % своїми випускниками. А чи будуть спроможні вони це зробити? За попередніми розрахунками, такий набір лише для ЗС України складає від 65 до 80 осіб, крім того, Академія готує фахівців для інших силових структур та відомств, а це ще від 15 до 25 офіцерів медичної служби. Виходить, що кожен 5 – 6 офіцер медичної служби запасу, який отримує це звання, у 2012 році має бути зарахований на навчання до УВМА. Однак за три з половиною роки навчання за програмою підготовки офіцерів запасу набір 2006 року, який отримує військове звання офіцерів запасу у 2012 році, зменшився майже на 20 %. Це дає підстави стверджувати, що державне замовлення у 2012 році не буде виконано, а також ставить під сумнів забезпечення набору до УВМА.

Отже, з часу проголошення державної незалежності України система підготовки офіцерів медичної служби запасу зазнала значних змін. Підготовка військово-медичних кадрів запасу стала складовою системи військово-медичної освіти, інтегрована в загальнодержавну систему освіти та плідно співпрацює з державною службою медицини катастроф. Однак Постанова уряду України «Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів», прийнята у 2006 році, позбавила значну частину студентів медичних ВНЗ проходити навчання за програмами підготовки офіцерів медичної служби запасу та отримати офіцерське звання. Молода людина, яка мріє пов'язати своє життя з військовою медициною змушена вступати лише до чотирьох медичних ВНЗ у містах Києві, Харкові, Тернополі чи Запоріжжі.

На нашу думку, доцільно зупинити процес скорочення кафедр медицини катастроф та військової медицини в державних вищих медичних навчальних закладах. Це посилить рейтинг ВНЗ та дасть можливість усім бажаючим, за результатами відбору, проходити навчання за

.....
програмами підготовки офіцерів медичної служби запасу. Досвід 1992 – 1995 років показав, що при не обов'язковому вивченні військової підготовки бажаючих було від 32 до 37 %. З огляду на те, що з 2006 року навчання проводиться за плату фізичних та юридичних осіб число бажаючих та спроможних здійснювати оплату за навчання скоротиться до 12 – 15 %. Беручи до уваги, що за час навчання частина з них буде відрахована за неуспішність, за станом здоров'я чи сімейними обставинами, частина не зможе здійснювати подальшу оплату за навчання, то загальна кількість бажаючих отримати офіцерське військове звання по закінченню ВНЗ буде складати не більше десяти відсотків. Тому доцільно визначити квоту в 10 – 12 % від загального набору до ВНЗ громадян України (на бюджет та за контрактом). Підкреслимо, що науково-педагогічний склад та співробітники кафедри будуть утримуватись за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб, які оплачують навчання студентів. По закінченню навчання усі студенти зобов'язані пройти повноцінний навчальний збір у військових частинах і лише тоді їм присвоюється військове звання молодшого лейтенанта медичної служби. Якщо збір проведено при навчальних закладах, то доцільно присвоювати військове звання сержанта, офіцерське звання – лише після проходження збору у військовій частині. Такий досвід був у радянські часи (1945–1948 роках) [17]. За нашими підрахунками, щорічно кафедри медицини катастроф та військової медицини усіх державних вищих медичних вузів III – IV рівнів акредитації згідно з квотою у 10 – 12 % від загального набору до ВНЗ зможуть готувати від 650 до 800 офіцерів медичної служби запасу. Це від 14 до 40 % більше від замовлення МО України. Враховуючи, що частина випускників піде навчатися до УВМА та заключить контракт на проходження військової служби в ЗС України та інших силових структурах, державне замовлення буде виконано на 100 – 123%. Зазначимо, що УВМА і частина кафедр, які з 2006 року проводять навчання за програмами підготовки офіцерів запасу, не можуть здійснити повноцінний відбір студентів на навчання у зв'язку з невеликою кількістю бажаючих.

Звідси випливають пропозиції: дати усім студентам державних медичних ВНЗ рівне право на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу, тому необхідно призупинити ліквідацію кафедр медицини катастроф та військової медицини у державних вищих медичних ВНЗ III – IV рівнів акредитації та визначити обсяги підготовки офіцерів запасу для кожного ВНЗ.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. О всеобщей воинской обязанности и военной службе: Закон Украины от 25.03.1992 г. / Сборник законов Украины по военным вопросам. – К.: Народная армия, 1992. – 32 с.
2. Постанови № 476 – 490 Кабінету Міністрів України та матеріали до них. 1992 рік. // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВ України). Ф. Р-2. – Оп. 15 т.7. – Спр. 2635. – 249 арк.
3. Про реформування системи військової освіти в Україні: Наказ Міністра оборони України від 25.07.1992 р. № 133. // Галузевий державний архів Міністерства оборони України. м. Київ. – Ф. 3697. – Оп.19071. – Спр. 5. – арк 230 – 258.
4. Протоколи засідань комісії № 90 – 91. 10–16 грудня 1992 року. / ЦДАВОВ України. – Фонд № 1-Р. – Оп. 22. – Спр. 2049. – 132 арк.
5. Про взаємодію медичних служб Збройних Сил та інших військових формувань із державною системою охорони здоров'я і про створення загальнодержавної системи екстремальної медицини: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.10.95 р. № 819 / Збірник постанов Уряду України, 1995. – №11. – С. 54 – 59.
6. Про створення кафедр екстремальної і військової медицини: Наказ Міністра охорони здоров'я України і Міністра оборони України №233/332 від 15.12.1995 р.
7. Про введення в дію Положення, Навчальної програми, Типового штатного розкладу кафедр екстремальної і військової медицини та організацію їх роботи: Наказ Міністра охорони здоров'я України і Міністра оборони України №215/202 від 18.07.1996 р.
8. Законодавство України з питань військової сфери. Збірник законів та інших нормативно-правових актів / [уклад. Кириленко В.І., Карпенко М.І., Поніматченко Ю.А.] – К.: Азимут-Україна, 2003. – С.305 – 331.
9. Методичні основи військово-медичної підготовки лікарів запасу в умовах реорганізації ЗС України. Особливості підготовки офіцерів медичної служби запасу для ВМС: Всеукраїнська науково-практична конференція. Одеса, 19 – 20 вересня 2002 р./ М-во оборони України, М-во охорони здоров'я України, Одеський держ. мед. ун-т. Одеса.: ОКФА, 2003. – 119 с.

10. Кадрова політика у галузі охорони здоров'я та рух вищої медичної освіти України до європейського освітнього простору / [Банчук М.В., Волосовець О.П., Феценко І.І., Булах І.Є., Бойчук Т.М., Чернишенко Т.І., Старча Т.М.]. Медична освіта, 2006. – №2. – С.11 – 12.
11. Особливості підготовки офіцерів медичної служби запасу для Збройних Сил України. О.В.Нікітюк // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди»: Науково-теоретичний збірник, – Переяслав-Хмельницький. – 2008. – Вип. 16. – С. 154 – 158.
12. Про затвердження Положення про Державну службу медицини катастроф: Постанова Кабінету Міністрів України №827 від 11.07 2001 р. / Офіційний вісник України. – К., 2001. – №29. – С.133 – 136.
13. Про удосконалення системи підготовки офіцерів медичної служби запасу: Наказ Міністра оборони України, Міністра освіти і науки України та Міністра охорони здоров'я України №31/68/53 від 10.02.2003 р./ – К., 2003. – 379 с.
14. Звід Кодексів і Законів України. / [упоряд. та ред. під-ка Т.Ю.Дяченко, З.Д.Резницька]. – К.: Українське агентство інформації та друку «Рада», 2007. – С.77 – 94.
15. Про заходи щодо оптимізації мережі військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів: Постанова Кабінету Міністрів України №1025 від 26.07 2006 року / Офіційний вісник України. – К., 2006. – №30. – С.99 – 102.
16. Про організацію військової підготовки студентів вищих медичних закладів Міністерства охорони здоров'я України за програмою офіцерів запасу в 2006 – 2011 навчальному році: Наказ Міністра оборони України, Міністра охорони здоров'я України та Міністра освіти і науки України №746/879/845 від 25.12.2006 р.
17. Руководящие материалы по военно-медицинской подготовке (Приказы, положения, указания и др. материалы) (24.06.44 – 22.01.53). // ЦДАВОВ України. – Ф. 342. – Оп. 14. – т.2. – Спр. 4270. т.2. – 180 арк.

Нікітюк А.В. ПОДГОТОВКА ОФИЦЕРОВ МЕДИЦИНСКОЙ СЛУЖБЫ ЗАПАСА ДЛЯ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ (1991 – 2006 ГГ.)

В статье рассматривается процесс изменений и усовершенствования подготовки офицеров запаса для Вооруженных Сил государства. Высказываются предложения по усовершенствованию управления подготовки военно-медицинских кадров запаса, как составной части системы военно-медицинского образования.

Ключевые слова: подготовка, студент, офицер медицинской службы запаса, учебное заведение, кафедра экстремальной и военной медицины, кафедра медицины катастроф и военной медицины.

Nikitjuk A.V. THE TRAINING OF MEDICAL SERVICE OFFICERS IN RESERVE FOR ARMED FORCES OF UKRAINE (1991-2006)

This article considers the process of changes and improvement of the training of medical service officers in reserve for Armed Forces of the State. There are proposals as to how to enhance the management of the training of military medical service personnel in reserve as part of the military medical educational system.

Key words: training, student, reserve medical service officer, education institution, emergency and military medicine chair, catastrophes and military medicine chair

УДК 94 (477) «20»:32

Ю.О. Ніколаєць

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті розглядаються основні напрями національно-культурної політики Української держави на початку ХХІ ст. з аналізом можливих ризиків у цій сфері. Автор пропонує власний варіант періодизації української національно-культурної політики.

Ключові слова: політичні події, нація, національна політика, культура, ідентичність.

Виважена політика в національно-культурній сфері залишається одним із найбільш вагомих засобів згуртування громадян України навколо ідеї зміцнення суверенітету власної